

УДК [378.6:351.74:796.011.3] (477)

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-12\(12\)-128-137](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-12(12)-128-137)

Ковальов Ігор Миколайович кандидат юридичних наук, завідувач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету № 3, Харківський національний університет внутрішніх справ, проспект Льва Ландау, 27, м. Харків, 61000

Боровик Микола Олександрович кандидат педагогічних наук, доцент кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету № 3, Харківський національний університет внутрішніх справ, проспект Льва Ландау, 27, м. Харків, 61000, <https://orcid.org/0000-0003-0943-6735>

Кушніренко Руслан Олегович викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету № 3, Харківський національний університет внутрішніх справ, проспект Льва Ландау, 27, м. Харків, 61000, <https://orcid.org/0000-0003-3190-5964>

Колесніков Віктор Володимирович старший викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки, Харківський національний університет внутрішніх справ, проспект Льва Ландау, 27, м. Харків, 61000, <https://orcid.org/0000-0003-4896-7889>

Коваль Анастасія Дмитрівна курсантка 3 курсу факультету № 3, Харківський національний університет внутрішніх справ, проспект Льва Ландау, 27, м. Харків, 61000

ДО ПИТАНЬ ВИХОВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація. Дана наукова праця присвячена розкриттю деяких питань пов'язаних із вихованням психологічної стійкості майбутніх офіцерів поліції в умовах воєнного стану в процесі фахової підготовки.

Визначена багатогранність поняття стійкості з точки зору психології, встановлений її інтегральний характер.

Проведено методичний аналіз літературних джерел з метою визначення терміну психологічна стійкість курсантів ЗВО МВС України.

Сформовані ключові напрямки формування психологічної стійкості майбутніх офіцерів поліції в процесі фахової підготовки в умовах воєнного

стану, серед яких: визначення негативних чинників службової діяльності, вирішення конфліктних ситуацій.

Розглянуто термін психологічної резилентності, який являє собою здатність до збереження стабільного рівня психологічної та фізичної діяльності в несприятливих ситуаціях, відсутністю стійких порушень та адаптацію до несприятливих змін, виокремлено її аспекти.

В ході виховання психологічної стійкості курсантів, наведені ключові методи її виховання, серед яких: метод «Важко в навчанні – легко в бою!», метод «Щеплення від стресу», визначені засоби її виховання, а саме: фізичне навантаження, температурний вплив, затримка дихання, голодування, больові впливи.

Досліджено поняття гнучкість мислення, як ключового елементу психологічної стійкості. В рамках проведення наукового дослідження пропонується використання тесту на визначення рівня гнучкості мислення.

Наголошено та тому, як необхідно вчитися зберігати у критичних ситуаціях стабільний рівень психологічного та фізичного функціонування, що може допомогти курсанту виходити з таких ситуацій без стійких порушень, успішно адаптуючись до несприятливих змін.

В подальшому заплановано перевірити запропонований тест на визначення рівня гнучкості мислення в експериментальних умовах.

Ключові слова: курсант, психологічна стійкість, психологічна резилентність, професійна готовність, екстремальна ситуація, гнучкість мислення, війна.

Kovalev Ihor Mykolayovych Candidate of Legal Sciences, Head of the Department of Tactical and Special Physical Training, Faculty No. 3, Kharkiv National University of Internal Affairs, Leva Landau Ave., 27, Kharkiv, 61000

Borovyk Mykola Oleksandrovich Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Tactical and Special Physical Training, Faculty No. 3, Kharkiv National University of Internal Affairs, Leva Landau Ave., 27, Kharkiv, <https://orcid.org/0000-0003-0943-6735>

Kushnirenko Ruslan Olegovich Lecturer at the Department of Tactical and Special Physical Training, Faculty No. 3, Kharkiv National University of Internal Affairs, Leva Landau Ave., 27, Kharkiv, 61000, <https://orcid.org/0000-0003-3190-5964>

Kolesnikov Viktor Volodymyrovych Senior lecturer of the Department of Tactical and Special Physical Training, Kharkiv National University of Internal Affairs, Leva Landau Ave., 27, Kharkiv, 61000, <https://orcid.org/0000-0003-4896-7889>

Koval Anastasia Dmitrivna 3rd year cadet of Faculty No. 3, Kharkiv National University of Internal Affairs, Leva Landau Ave., 27, Kharkiv, 61000

ON THE ISSUES OF EDUCATION OF PSYCHOLOGICAL RESISTANCE OF FUTURE POLICE OFFICERS UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

Abstract. This scientific work is devoted to the disclosure of some issues related to the education of psychological stability of future police officers in the conditions of martial law in the process of professional training. The versatility of the concept of stability from the point of view of psychology is determined, its integral nature is established. The methodical analysis of literature sources was carried out in order to define the term psychological stability of cadets of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. The key directions of formation of psychological resilience of of future police officers in the process of professional training under martial law, including including: identification of negative factors of service activity, resolution of conflict situations. The term psychological resilience is considered, which is the ability to maintain a stable level of psychological and physical activity in adverse situations, the absence of persistent disorders and adaptation to adverse changes, its aspects are highlighted. During the education of psychological stability of cadets, the key methods of its education, including: the method "Hard in training - easy in battle!", the method "Vaccination against stress", the means of its education, namely: physical load, temperature exposure, breath holding, starvation, painful influences. The concept of flexibility of thinking as a key element of psychological stability. As part of the scientific research it is proposed to use a test to determine the level of flexibility of thinking. It is also emphasized how it is necessary to learn to maintain a stable level of psychological and situations a stable level of psychological and physical functioning, that can help the cadet to get out of such situations without persistent disorders, successfully adapting to adverse changes. In the future, it is planned to test the proposed test for determining the level of flexibility of thinking in experimental conditions.

Keywords: cadet, psychological stability, psychological resilience, professional readiness, extreme situation, flexibility of thinking, war.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день в Україні йде війна – не зважаючи на це в українському суспільстві відбувається згуртованість населення, що зміцнює колективну стійкість, саме за рахунок цього можливо подолати всі випробування, що пов'язані з жахіттями війни, та дозволить українцям перемогти ворога.

Курсантам закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, як ніколи потрібно вміти керувати власними емоціями та почуттями, бути сильними та мужніми, являтися частиною цілісного механізму під час історичних процесів боротьби за державний суверенітет.

В реаліях сьогодення в системі Міністерства внутрішніх справ, зокрема в закладах вищої освіти відповідного профілю, значущим постає питання формування та розвитку психологічної готовності курсантів до здійснення професійної діяльності в екстремальних умовах, під час дії військового стану.

Виконання курсантами своїх обов'язків у складних та екстремальних умовах може призводити до дезадаптації, зниження опірності організму, нервово-психічної перенапруги та виникнення в них стійких негативних психічних станів.

В зв'язку з цим проблема формування психологічної готовності курсанта до виконання завдань за призначенням, під час воєнних дій, є надзвичайно значущою, оскільки від такої готовності залежить не тільки ефективність діяльності курсанта, але й їх особиста безпека, та безпека громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання вдосконалення психологічної готовності поліцейських, стосовно її значення для ефективності діяльності в складних та екстремальних умовах службово-бойової діяльності, в своїх наукових працях розглядали низка науковців в Україні та за кордоном. Серед науковців даною проблематикою займалися В. Вареник, І. Горелов, М. Корольчук, О. Колесніченко, О. Кокун, М. Кришталь, С. Миронець, В. Молотай, І. Окуленко, О. Поканевич, О. Тімченко, Д. Гілфорд, Г. Ньюфельд.

Поряд з цим проведений аналіз літературних джерел, засвідчує той факт, що формування психологічної готовності курсанта відбувається протягом усього строку навчання в закладі вищої освіти, а з урахуванням відбиття нападу України від збройної агресії російської федерації потребує постійного вдосконалення існуючих засобів виховання вольових якостей майбутніх офіцерів поліції.

Мета статті. Розглянути окремі питання виховання психологічної стійкості курсантів ЗВО МВС України в процесі фахової підготовки, під час дії воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. З точки зору психології поняття стійкість має кілька тлумачень. Можна зустріти такі термінологічні сполуки: стійкість особистості, стійкість поведінки, стійкість (професійної) діяльності, стійкість до навантажень, емоційна стійкість, вольова стійкість, психічна стійкість, емоційно-вольова стійкість, моральна стійкість.

Така багатогранність поняття стійкість обумовлена, перш за все тим, що цей термін застосовується, щодо процесів становлення, розвитку та формування особистості, для опису різних аспектів її поведінки та діяльності.

Не слід пов'язувати це поняття тільки з емоційною та вольовою сферами особистості, чи з поведінкою, або діяльністю. Це поняття має інтегральний характер. [5]

Стійкість – це не про стан релаксу та спокою. В умовах війни, коли щодня відбуваються ракетні удари та гине цивільне населення, нема жодної техніки, як необхідно розслабитись і відчувати повний спокій. Це про прийняття страждання, вміння бути з ним – і діяти у відповідь згідно цінностей, професійного обов'язку.

З метою досягнення мети наукової праці слід визначити поняття терміну психологічної стійкості. На думку Воробйова І.В. психологічна стійкість, або психологічна резилентність являє собою психічний ресурс, яким володіє людина, що необхідний для подолання життєвих негараздів, планування та втілення оптимістичних ідей в життя, налагоджування та підтримування взаємовідносин в суспільстві. [1]

На думку Євдокімова О.О. психологічна стійкість – це соціально-психологічна характеристика особистості, яка полягає в здатності переносити екстраординарні ситуації без будь-якої шкоди для себе та долати їх наслідки за допомогою способів, що вдосконалюють особистість, підвищують рівень її адаптації та соціальну зрілість. Фактично ж ця характеристика означає наявність адаптивного потенціалу особистості, що обумовлює її можливості в подоланні важких ситуацій. [2]

Під психологічною стійкістю розуміють цілісну характеристику особистості, що забезпечує її стійкість до фруструючих і стресогенних впливів важких ситуацій. Поліцейський частіше за інших потрапляє у складні та часом небезпечні психологічні ситуації в повсякденній службовій діяльності, які мають стресогенний вплив на психіку.

Тому психологічна підготовка курсантів у закладі вищої освіти, повинна бути спрямована на формування стійкості до:

- негативних чинників службової діяльності (напруженості, відповідальності, ризику, небезпеки, дефіциту часу, невизначеності, несподіванки тощо);

- чинників, що сильно впливають на психіку (страждання інших людей, вигляду крові або трупу, тілесних ушкоджень тощо);

- ситуацій протистояння (потрібні вміння вести психологічну боротьбу з особами, які протидіють попередженню, розкриттю та розслідуванню злочинів, вміння протистояти психологічному тиску, маніпулюванню з боку як законослухняних громадян, так і правопорушників, вміння не піддаватися на провокації тощо);

- конфліктних ситуацій у службовій діяльності (необхідні вміння аналізу внутрішніх причини конфлікту, вміння розібратися в закономірностях їх виникнення, протікання та способах вирішення, серед

яких: образа та насильство над особистістю, хуліганство, грабіж, вбивство, опір представнику влади, вербальна й фізична агресія, вміння володіти собою в психологічно напружених, конфліктних ситуаціях, що провокують). [6]

Що стосується терміну резилентність, то він був запозичений з математичних наук, та являє собою здатність твердих тіл відновлювати свою форму після механічного тиску.

У «психологічному» ж трактуванні на думку Любченко Л. резилентність означає збереження стабільного рівня психологічної та фізичної діяльності в несприятливих ситуаціях, відсутністю стійких порушень та адаптацію до несприятливих змін. [4]

За визначенням канадського психолога Гордона Ньюфельда, життя є процесом, впродовж якого людина обов'язково зіштовхується з відчуттям того, що не може нічого змінити. Дане явище характеризується, як марність. Сутність психологічної стійкості є вміння людини пережити існуючу ситуацію з оптимальним функціонуванням.

Психологічна резилентність охоплює чотири аспекти:

1. Надія – непохитна впевненість у собі, а також у тому, що особистість володіє необхідними засобами і можливостями для досягнення мети;
2. Оптимізм – очікування того, що, зрештою, все закінчиться добре;
3. Власна стійкість – вміння не здаватися при зіткненні з труднощами і рухатися далі до мети попри невдачі;
4. Адаптованість – здатність пристосовуватися до можливих змін у середовищі.

Необхідно враховувати, що в умовах постійної загрози для життя досить чітко проявляються стійкі риси особистості, її установки. Навантаження, яке впливає на психіку людини за умови загрози життю, – це, перш за все, навантаження на її нервову систему. Властивості нервової системи в кожній людині є індивідуальними, а отже, і навантаження по-різному впливає на працездатність різних людей. У деяких людей у момент, коли критична ситуація ставить високі вимоги до діяльності, настає етап психічної нестійкості. [7]

Загроза для життя в екстремальних умовах діяльності певним чином впливає на психічний стан будь-якої особистості. Більшість представників ризиконебезпечних професій в умовах серйозного ризику відчують стенічні емоції, а також виявляють мужність і героїзм під час виконання службових завдань.

У повсякденній діяльності курсанта ЗВО МВС України психологічна стійкість постає у формі вмінь та навичок адаптовано реагувати на тривалі навантаження, утримувати рівний, спокійний настрій. Психологічна стійкість

дозволяє своєчасно реагувати на виникаючі складнощі, часті зміни шляхом оптимального зниження страху, тривоги, напруги у всіх сферах життєдіяльності.

Для курсанта процес виховання психологічної стійкості – це не просто володіння вмінням бути непохитним, а й навички навчання на власних помилках, а також надання психологічної допомоги тому хто її потребує. Також виховання психологічної стійкості передбачає вміння регулювати власні емоції, так як злість дає сили боротися, тривога – обережності в ситуації небезпеки.

Виховання психологічної стійкості — це свого роду процес нарощування вольових якостей, або пошук шляхів збагачення їх ресурсу. Він відкриває в нас скриті можливості, погляд на ту чи іншу ситуацію під іншим кутом.

Засобами виховання психологічної стійкості є: гнучке мислення, емоційна регуляція та розкриття власних сильних сторін. Шляхи ж досягнення цього є дуже індивідуальними.

Основними методами вдосконалення психологічної стійкості курсантів під час воєнних дій можна назвати такі:

1. Основний метод: «Важко в навчанні – легко в бою!»

Командирам необхідно розрахувати, організувати і культивувати високий рівень психічного тиску на курсантів, причому так, щоб цей тиск не припинявся ні на хвилину. В результаті курсанти, які адаптуються до даного стресу, починають відноситися до такого рівня навантаження, як до норми.

2. Додатковий метод: «Щеплення від стресу».

Командири періодично організовують збільшення понад норми фізичне і психічне навантаження на курсантів. [3]

Засобами вдосконалення психологічної стійкості виступають:

- Фізичне навантаження. Виконання вправ «до межі» – через біль;
- Температурні впливи. Як холодні, так і гарячі. В гарячій воді нарощувати навантаження за рахунок підвищення температури, часу перебування 5-10 хвилин. У холодній воді підвищення навантаження за рахунок збільшення тривалості процедури, температура мінімальна;
- Затримка дихання. На вдиху і видиху «до межі». Сидячи, зберігаючи нерухомість і розслабленість, Концентруватися на відчуттях;
- Голодування. 1-2 рази в тиждень без припинення повсякденної діяльності.
- Больові впливи, масаж віником у бані, масаж ногами, іплікатори.

Гнучкістю мислення називається здатність людини до швидкого й легкого пошуку нових стратегій рішення того чи іншого питання.. Гнучкість мислення це вміння вільно розпоряджатися вихідним матеріалом,

встановлювати асоціативні зв'язки і переходити в поведінці і мисленні від явищ одного класу до інших, часто далеким по суті.

Гнучкість розуму це здатність бачити ситуацію в розвитку, розкласти її на складові, перерозподіляти, поглянути на проблему (завдання) під іншим кутом і зуміти спрогнозувати всі можливі варіанти результату тієї чи іншої події. Гнучке мислення здатне до багаторівневого пізнання й всебічного розуміння.

Сьогодні, під час воєнного стану в Україні, розвиток гнучкості мислення це не стільки розвага для розумників, скільки питання виживання для будь-якої молоді людини, зокрема для курсанта ЗВО МВС України.

Людина, що володіє гнучкістю мислення, простіше сприймає зміни, що відбуваються у зовнішньому світі. Гнучке мислення допомагає курсанту вчасно приймати правильні рішення, вирішувати внутрішні суперечності і конфлікти. Розвиваючи гнучкість мислення і «зробивши свій розум більш рухливим», курсант зможе зберігати тверезість розуму і спокій духу навіть в найважчих і стрімко мінливих ситуаціях. Гнучкість мислення допомагає знаходити різні вирішення тієї чи іншої проблеми, для творчої особистості гнучкий розум це невичерпне джерело нових ідей.

Постає питання, як можна перевірити рівень гнучкості мислення? Існує багато тестів та вправ на визначення рівня гнучкості мислення. Наведемо одну із таких вправ.

Курсантам пропонують заповнити бланк із записаними анограмами (наборами літер). Протягом 3 хвилин вони повинні скласти з наборів літер слова, не пропускаючи і не додаючи жодної літери. Слова можуть бути тільки іменниками.

Таблиця 1

Тест на визначення рівня гнучкості мислення

КСІ	ЯОДЛ	АХЛАТ	АДУРГА	ПЛОКИСИ
ЙЛА	РОТТ	УАРГШ	УСКОРР	АМАКАРЗ
АБЛ	ЕНОБ	ООСВЛ	АЗОНЗА	УОМТЗАК
АШР	ЯУКЛ	ОАЛМС	ООМСЛА	НЛОКБОТ
ІЗВ	ЗАПЛ	БРЕОР	ТАООБР	ЯНЬДІАЛ
УКБ	ААПЛ	ОТМШР	ЛИТЗКО	ІАБТДРС
ИРМ	ОРЩБ	ОЕЛСВ	ЬОКВАЛ	ВІКЛООЧ
ОТМ	ОІТЛ	ААШЛП	УААПІГ	ЦЯНИПШЕ
АСД	ОЕРМ	ОІСМТ	ООЛТЗО	РНІГАУА
ІСЛ	ОКТС	ІМХІК	ВШКУИН	АКМААБЛ

Кількість складених слів – показник гнучкості мислення:

26 слів і більш – висока гнучкість мислення;
21-25 слів – середня гнучкість мислення;
менше 20 слів – низька гнучкість мислення.

Виходячи з умов сьогодення основними напрямками психологічної підготовки майбутніх офіцерів поліції, визначаємо наступні:

- формування науково-обґрунтованих знань про бойові дії, уявлень про війну, переконань, готовності до подвигу, вчиненню самовідданих вчинків в ім'я перемоги над ворогом;
- підвищення рівня психологічної стійкості й фізичної витривалості курсантів, відточення невибагливості, помірності в бажаннях та потребах;
- прищеплення довіри до командирів та керівників;
- зниження психологічних травм, підвищення рівня професійних та інших навичок і вмінь, необхідних в службовій діяльності.

Висновок. Діяльність поліції в умовах ведення бойових дій постає у формі підвищених професійних та психологічних вимог до її працівників. Курсанти закладів вищої освіти відповідного профілю мають бути готовими до швидкого прийняття рішень, уміти постійно контролювати свій стан, адекватно оцінювати ситуації. Все це потребує значних психічних зусиль і високого рівня психологічної стійкості.

Під час воєнних дій у курсантів потрібно формувати високу морально-психологічну готовність і здатність для успішного виконання поставлених завдань, підтримання військової дисципліни, недопущення панічних настроїв, створювати всі умови для своєчасного відновлення духовних і фізичних сил та захищати від негативного інформаційно-психологічного впливу противника.

Література:

1. Воробйова І. В. Автоматизований психодіагностичний комплекс визначення професійної придатності кандидатів на військову службу у внутрішні війська МВС України і навчання у вищих військових навчальних закладах МВС України. Харків: Акад. внутр. військ МВС України, 2012. – 297 с.
2. Євдокімова О.О. Специфіка формування психологічної стійкості у поліцейських у процесі професійної підготовки// Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України. Харків, 2018 – С. 63-66
3. Корнев О. М. Деякі питання професійно-психологічної підготовки працівників органів внутрішніх справ / О. М. Корнев // Вісник Київського міжнародного університету. Серія: Психологічні науки. – 2004. – № 5. – С. 58–63.
4. Любченко Л. Джерело сили. Що таке психологічна стійкість та як її досягти [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://life.nv.ua/ukr/blogs/dzherelo-sili-shcho-take-psihologichna-stiykist-ta-yak-jiji-dosyagti-50072053.html>
5. Романчук О. Психологічна стійкість в умовах війни: індивідуальний та національний вимір [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://i-cbt.org.ua/resilience_ukraine/

6. Швець Д.В. Психологічна стійкість працівника поліції як основа готовності до службової діяльності в екстремальних ситуаціях // Особистість, суспільство, закон: психологічні проблеми та шляхи їх розв'язання. Харків. 2017 – С. 226-228.

7. Швець Д.В. Професійно-психологічна готовність поліцейських до роботи в умовах воєнного стану / Д. В. Швець // Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр. (м. Харків, 26 трав. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец. фізич. підготовки ф-ту № 3, Наук. парк «Наука та безпека». – Харків : ХНУВС, 2022. - С. 272-273

References:

1. Vorobjova, I. V. (2012). *Avtomatizovaniy psihodiagnostichnij kompleks viznachennja profesijnoi pridatnosti kandidativ na vijs'kovu sluzhbu u vnutrishni vijs'ka MVS Ukraïni i navchannja u vishnih vijs'kovih navchal'nih zakladah MVS Ukraïni [Automated psychodiagnostic complex for determining the professional suitability of candidates for military service in the internal troops of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and training in higher military educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]*. Harkiv: Akad. vnutr. vijs'k MVS Ukraïni [in Ukrainian].

2. Evdokimova, O.O. (2018). *Specifika formuvannja psihologichnoï stijkosti u policejs'kih u procesi profesijnoi pidgotovki [The specifics of the formation of psychological stability in police officers in the process of professional training]*. *Pidgotovka policejs'kih v umovah reformuvannja sistemi MVS Ukraïni - Training of police officers in the conditions of reforming the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine*, 63-66 [in Ukrainian].

3. Kornev, O. M. (2004). *Dejaki pitannja profesijno-psihologichnoï pidgotovki pracivnikiv organiv vnutrishnih sprav [Some issues of professional and psychological training of employees of internal affairs bodies]*. *Visnik Kiïvs'kogo mizhnarodnogo universitetu. Serija: Psihologichni nauki – Bulletin of the Kyiv International University. Series: Psychological sciences*, 5, 58–63 [in Ukrainian].

4. Ljubchenko, L. *Dzherelo sili. Shho take psihologichna stijkist' ta jak її dosjagti [The source of strength. What is psychological stability and how to achieve it]*. *life.nv.ua* Retrieved from <https://life.nv.ua/ukr/blogs/dzherelo-sili-shcho-take-psihologichna-stijkist-ta-yak-ji-ji-dosyagti-50072053.html> [in Ukrainian].

5. Romanchuk, O. *Psihologichna stijkist' v umovah vijni: individual'nij ta nacional'nij vimir [Psychological stability in war conditions: individual and national dimensions]*. *i-cbt.org.ua* Retrieved from https://i-cbt.org.ua/resilience_ukraine/ [in Ukrainian].

6. Shvec', D.V. (2017). *Psihologichna stijkist' pracivnika policії jak osnova gotovnosti do sluzhbovoï dijāl'nosti v ekstremal'nih situacijah [Psychological stability of a police officer as a basis for readiness for official activities in extreme situations]*. *Osobistist', suspil'stvo, zakon: psihologichni problemi ta shljahi ih rozv'jazannja - Personality, society, law: psychological problems and ways to solve them*, 226-228 [in Ukrainian].

7. Shvec', D.V. (2022). *Profesijno-psihologichna gotovnist' policejs'kih do roboti v umovah voennogo stanu [Professional and psychological readiness of police officers to work under martial law]*. *Pidgotovka pravoohoronciv v sistemi MVS Ukraïni v umovah voennogo stanu - Training of law enforcement officers in the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine under martial law*, 272-273 [in Ukrainian].